

A STÍLUS SZOCIOKULTURÁLIS RÉTEGZETTSÉGE HÍRPORTÁLOK KOMMENTJEIBEN¹

SOCIO-CULTURALLY STRUCTURED STYLE IN ONLINE NEWS PORTAL COMMENTS

PETHŐ JÓZSEF²

Absztrakt: A tanulmány az internetes nyelvhasználat egy specifikus területét, hírportálok kommentjeit vizsgálja stilisztikai szempontból. Ehhez az elméleti háttér a funkcionális kognitív stilisztika adja, a fő szempont pedig a stílus szociokulturális rétegzettsége. A korpuszt három magyar hírportálon: a 444-en, a 888-on és a Mandineren 2018 novembere és 2019 márciusa között megjelent kommentek képezik. Az elméleti háttér és az alapkategóriák tisztázását a komment fogalmának és jellemzőinek bemutatása követi. A részletes stíluselemzés a következő szempontok alapján történik: magatartás, helyzet, érték, idő, hagyományozott nyelvváltozatok. Az elemzések tanulságaként megállapítható, hogy a változók leginkább szembevetülő elrendeződése egy olyan stílustípust hoz létre, amelyben a bizalmas (nem ritkán a durva), az informális, érték szempontjából a közömbös vagy értékmegvonó és a városi népi nyelvi, szlenges elemek dominálnak.

Kulcsszavak: komment, hírportál, stílus, funkcionális kognitív stilisztika, a stílus szociokulturális rétegzettsége

Abstract: The present study examines a special field of language use on the internet, namely, comments of news portals, from a stylistic point of view. The theoretical basis of the examination is provided by functional cognitive stylistics, and the main aspect of the study is the socio-cultural structure of style. The corpus of the paper is provided by comments appearing on the Hungarian sites 444.hu, 888.hu and mandiner.hu, posted between November 2018 and March 2019. The theoretical background and the clarification of basic concepts is followed by the definition and characteristics of a comment. The detailed stylistic analysis is carried out along the following aspects: attitude, situation, value, time and language varieties. The study concludes that the most apparent arrangement of variables creates a type of style which

¹ A tanulmányban ismertetett kutatómunka az EFOP-3.6.1-16-00011 jelű *Fiatalodó és Megújuló Egyetem – Innovatív Tudásváros – a Miskolci Egyetem intelligens szakosodást szolgáló intézményi fejlesztése* projekt részeként – a Széchenyi 2020 keretében – az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

² Dr. PETHŐ JÓZSEF
habilitált főiskolai tanár
Miskolci Egyetem
Bölcsészettudományi Kar
Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet
bolpetjo@uni-miskolc.hu

is dominated by familiar (often vulgar), informal, neutral or value-deprived (from the point of view of value), urban dialect and slang elements.

Keywords: comment, online news portal, style, functional cognitive stylistics, socio-culturally structured style

BEVEZETÉS

Az utóbbi évtizedekben a hagyományos kommunikációs színterek és az ezekhez tartozó közlési formák mellett életünk számtalan területén, a felületes ismeretségi vagy éppen bensőséges baráti kapcsolatok ápolásától kezdve az üzleti, hivatalos stb. ügyek intézésén át egészen a társadalmi léptékben is nagy horderejű politikai megnyilvánulásokig egyre nagyobb szerepet kap az internet. E folyamattal párhuzamosan megkezdődött és egyre intenzívebbé vált az internetes nyelvhasználat nyelvészeti szempontú leírása is. A „netnyelvészeti” vizsgálatok kidolgozottabb mértékben eddig nagyobbrészt az általános jellemzőkre vonatkozó kérdésfelvetéseket, illetve megállapításokat eredményeztek, így például a „netnyelv” – egyesek által vitatott – önállóságának kérdéséről, az internetes nyelvhasználatot a beszélt nyelvhez közelítő általános sajátosságokról, a sztenderdtől való eltérésekről, a lehetséges műfajtipológia elméleti kérdéseiről stb. (vö. pl. CRYSTAL 2001; BÓDI 2004; DÜRSCHIED 2004; STORRER 2009; VESZELSZKI 2016). Az utóbbi időben azonban megnövekedett a specifikus, azaz egy-egy műfajra vagy nyelvi jellemzőre irányuló vizsgálatok száma is (a magyar nyelvű szakirodalomból lásd pl. LACZKÓ 2008; DOMONKOSI 2012; HÁMORI 2012; PETYKÓ 2012, 2013). Jelen esetben magam is az utóbbi típusba tartozó, vagyis specifikus vizsgálatra vállalkozom, egy – a felmérések szerint³ is – jelentős kommunikációs szerepet betöltő internetes szövegtípusoz⁴ tartozó szövegek, nevezetesen hírportálok kommentjeinek stilisztikai elemzésével. A tanulmány elméleti háttérét a funkcionális kognitív stilisztika adja, fő szempontom pedig a stílus szociokulturális rétegzettsége.

A korpusz kiválasztásakor a következők voltak a főbb szempontjaim: a viszonylagos sokszínűség és az egyes jelenségek bemutatása, illetve megfelelő mennyiségű adat biztosítása érdekében több hírportál kommentjeit vizsgáltam. Három, eltérő társadalomszemléletű, eltérő politikai nézeteket megjelenítő hírportált választottam ki: a közismerten baloldali-liberálisnak tartottak közül a 444-et, a jobboldali hírportálok közül a 888-at, harmadiknak pedig a baloldali és jobboldali jellegű publicisztikát

³ Egy 2011-es (2012-ben publikált) felmérés szerint a rendszeresen internetezők döntő többsége, 82,2%-a ismerte a komment-fogalom jelentését, minden negyedik válaszadó kommentelt már, a komment kifejezést ismerők 68%-a pedig írt már életében hozzászólást cikkhez vagy blogbejegyzést követően. (Forrás: az Ipsos Média-, Reklám-, Piac- és Véleménykutató Zrt. felmérése, http://mte.hu/dokumentumok/mte_komment_kutatas.pdf. A letöltés ideje: 2019. 01. 04.).

⁴ A szövegtípus fogalmát, illetve a komment és szövegtípus összefüggéseit a későbbiekben részletesebben tárgyalom.

egyaránt közlő Mandinert. Ez a „hármasság” azért is fontos lehet, mert így potenciálisan nagyobb az esély arra is, hogy különböző szociokulturális háttérű, kommunikációs motivációjú rétegekhez tartozó nyelvhasználók kommentjei kerüljenek be a vizsgálatba, így az eredmények is inkább általánosíthatók. A kommentek itt felhasznált példaanyaga a 2018 novembere és 2019 márciusa közötti időszakból származik.

1. ELMÉLETI HÁTTÉR, ALAPKATEGÓRIÁK

A továbbiakban kifejtendő megalapozása, tágabb elméleti értelmezési keretben való elhelyezése érdekében szükséges röviden a kognitív nyelvészet legalább néhány, itt kiindulópontnak tekintett alapelvét, alaptételét említeni (bővebben. lásd pl. GEERAERTS [ed.] 2006; LANGACKER 2008; TÁTRAI 2011; TOLCSVAI NAGY 2013; TOLCSVAI NAGY [szerk.] 2017). A kognitív nyelvészet elveinek középpontjában a nyelv és az elme közötti kapcsolat áll, a nyelvet a mentális megismerési rendszer részének tekinti, és ennek megfelelően a nyelvi kommunikáció elsődleges célját valamilyen tapasztalat hozzáférhetővé tételében, egy mentális tartalom létrehozásában látja, amely a közös figyelem középpontjába helyezéssel, a közös jelentésképzéssel valósul meg. A vizsgált nyelvi egységek leírásában meghatározó módszertani alapelvek a következők: a nyelvhasználat (egybeírva) és rendszer egysége; a kontextusnak alapvető szerepe van a nyelvi rendszer működésében; a jelentés elsődleges a formához, a struktúrához képest, vagy legalábbis egyenrangú azzal; a jelentés megosztott abban az értelemben, hogy társas, interszubjektív nyelvhasználati eseményben konstruálódik meg. Alapvető előfeltevés a prototípus-elv, amely módszertani eljárásaként azt jelenti, hogy a nyelvi kifejezések, szerkezetek kategóriáit a kognitív nyelvészet lényegében nyitott, dinamikus kategorizáció elvei alapján írja le.

A stílus belső szerkezetének szociokulturális eredetű összetevői a stílusnak a nyelvi interakcióban betöltött szerepéből erednek, ennek megfelelően a stílusban a következő szempontok, illetve összetevők mint változók érvényesülnek (bővebben lásd TOLCSVAI NAGY 1996, 2005, 2012; TÁTRAI, TOLCSVAI NAGY [szerk.] 2012; vö. BARTHA, HÁMORI 2010): magatartás, helyzet, érték, idő, hagyományozott, intézményes nyelvváltozatok. Az egyes összetevők tartományai pedig így rendszerezhetők:

A magatartás szempontja	durva, laza (bizalmas), közömbös, választékos
A helyzet szempontja	informális, közömbös, formális
Az érték szempontja	értékmegvonó, például ironikus, gúnyos; közömbös; értéktelítő, például patetikus
Az idő szempontja	közömbös, régies, újszerű
A hagyományozott nyelvváltozatok szempontja	sztenderd, nyelvjárási, városi népnyelvi, diáknyelvi, a szépirodalom történeti stílusrétegeibe tartozó stb.

2. A KOMMENT FOGALMÁRÓL ÉS JELLEMZŐIRŐL

Az elemzés tárgyának egyértelművé tétele és a részletes stilisztikai elemzésben kifejtendő fogalmi megalapozása érdekében is szükséges kitérni itt a komment pragmatikai-szövegtani szempontú fogalomértelmezésére. Ez az értelmezés a következő fogalmak viszonyának vizsgálatával végezhető el az itteni megközelítésben leginkább adekvátnak tűnő módon: diskurzus, szöveg és megnyilatkozás, illetve már specifikus szinten: fórum, komment, szövegtípus.

KOCSÁNY Piroska (2008: 32) összefoglalása szerint a diskurzus terminus jelentései a nyelvtudományban „három jelentésmag köré csoportosíthatók. Az egyik szerint a diskurzus a konverzációelemzés tárgya a hétköznapi élet institutionális közegében. A másik esetben a diskurzus gyűjtőfogalom, amely mindenféle megszólalásra és a verbális kommunikáció egészére vonatkozik. A harmadik értelmezés szerint pedig a diskurzus egyszerűen annyi, mint szöveg”. Diskurzus és szöveg viszonya az itteni értelmezésben röviden így írható le: a hagyományos megkülönböztetés szerint a szöveg rendszertani egység, vagyis dologszerű tárgyként feltételezett, az embertől független nyelvi szerkezet, a diskurzus viszont műveleti jellegű, a hangsúly tehát a nyelvi interakción van (vö. TOLCSVAI NAGY [szerk.] 2006). A funkcionális szemlélet szerint a szöveget szerkezet és művelet egységként felfogva magam itt szinonimaként használom a két terminust, ám a következő TÁTRAI (2011) nyomán tett megszorítással: a diskurzusoknak különböző tipikus megjelenési módjai vannak, a legáltalánosabb szinten két ún. protodiskurzus, a prototipikus társalgás (konverzáció) és a prototipikus szöveg (textus) között tehetünk különbséget. Előbbire a mindennapi beszélgetések, utóbbira az irodalmi szövegek szolgáltatnak példát.

A megnyilatkozás a klasszikus értelmezés szerint a diskurzus (a beszéd folyamat) egy szakasza, olyan beszédegység, „amely egyetlen beszélőnek egy időpontban két csend között kimondott szavait, mondatait tartalmazza. A beszédkapcsolat ezen egységének határait tehát a beszédalanyok váltakozása jelöli ki. Következésképpen a megnyilatkozás akkor veszi kezdetét, amikor a diskurzus keretében valaki [...] magához ragadja a szót. A megnyilatkozás végét pedig az jelzi, hogy az addig beszélő, vagyis a szót folyamatosan magánál tartó személy elhallgat, azaz – átmenetileg vagy véglegesen – lemond arról, hogy az adott diskurzusban nála legyen a szó. Ám a megnyilatkozás fogalma nem azonos a közvetlen interakcióban megjelenő párbeszédek fordulóival. A fogalom ugyanis kiterjeszthető a közvetett interakcióban megjelenő szövegekre is, amelyekre ugyancsak jellemző, hogy a diskurzus egyik résztvevője folyamatosan magánál tartja a szót” (TÁTRAI 2011: 68). A komment a megnyilatkozás e meghatározása szerint tehát megnyilatkozásnak tekinthető, a diskurzus (szöveg) egy, a fenti értelemben különálló egységének. Ugyanakkor fel kell hívni a figyelmet arra – ezzel a prototípus-elmélethez is igazodva –, hogy a kategóriák körvonalai itt sem élesek. Itt említendő például az a tény, hogy annak ellenére, hogy a komment lényegét tekintve nem „önálló” megnyilatkozás, csupán egy diskurzus szerkezeti eleme, lehetnek, sőt jellemzően vannak szövegszerű (diskurzusszerű) jellemzőket mutató kommentek is. A kommentek önállósága ugyanis jóval nagyobb, mint a prototipikus társalgás megnyilatkozásaié. Az előző megnyilatkozásra reflek-

táló, láncszerű kapcsolódás ugyanis a prototipikus társalgásokban megvalósuló (prototipikus) megnyilatkozásokkal ellentétben a kommentek esetében nem normatív követelmény, előfordulhatnak olyan, az előző (és a következő) kommentektől, sőt adott esetben a poszt-szerepű publicisztikától is kvázi független kommentek, amelyek inkább az önálló diskurzusokhoz (szövegekhez) állnak közel. Az (1) példában szoros összefüggés van a Brexitre vonatkozó kommentek között [lásd (1a)–(1g)], ezt az olyan anaforikus elemek, mint pl. *ezeknek, ez*, vagy a tematikus szöveg-hálót alakító *kézzelfogható távolság* főnévi szerkezet ismétlődése stb. is nyilvánvalóvá tesz.

A (2)-ben viszont a *Milyen karácsonyfát vegyek, ha nem akarom elpusztítani a bolygót?* című és témájú publicisztika után következő és a valóban a karácsonyfa vásárlásának, állításának egyéni szokásairól szóló kommentek [lásd (2a)–(2b)] után teljességgel új témát és ezzel új diskurzust indító kommentek [(2c)–(2e)] jelennek meg:

(1) <https://444.hu/2019/01/10/uj-valasztast-kovetel-a-brit-munkaspart>⁵

(1a) emp Link Elek

Mikor kézzelfogható távolságban lesz a no deal, visszakoznak majd, mert egyik sem meri majd felvallalni, hogy 1 hónapon belül felkoncolják őket.

(1b) Link Elek emp

nincs ezeknek annyi eszük
argentinában volt hasonló barmosság, himnuszt énekelve, büszkén szavazták meg az adósságok vissza nem fizetését, majd 1 hét múlva a pénzügyi összemlás/bankcsődök után helikopterrel menekültek
az UK-ban is hasonlóan primitív előre semmit sem látó politikai elit van hatalmon

(1c) periferia Link Elek

A nép választotta meg őket, mert a nép is primitív, és előre semmit nem lát.

(1d) STfangirl emp

Kézzelfogható távolságban van. Egy hét múlva szavaznak a parlamentben, hogy mi legyen. Ennél kézzelfoghatóbb távolság nem kell. És még most is csak állnak és pislognak.

(1e) Harap Hat STfangirl

Szerintem, ez akkor lesz kézzel fogható, ha majd olyan kérdésekre kell válaszolni, hogy:

⁵ Itt és a továbbiakban a hasonló helyzetben és hasonló számozással beillesztett linkek első eleme a hírportál neve, a második elem a dátum, a harmadik a publicisztika címe. A kommentek első eleme a komment szerzőjének nickneve, amennyiben a kommentelő egy másik hozzászólásra reagál, akkor a második nicknév ennek a hozzászólásnak a szerzőjét jelöli, majd ezután a komment következik. A kommenteket minden esetben az eredeti helyesírással közlöm.

– Honnan lesz jövőhéten paradicsom, ha nem tudunk elég kamiont beengedni?
 – Mi lesz a gyógyszerellátással, mert nagyon fogynak a készletek?
 Amíg nem kell attól aggódni, hogy a jóléthez szokott emberek odajönnek és jól rájuk rúgják az ajtót, mert hirtelen elűnnek dolgok a boltokból, addig nem annyira sürgős a dolog.
 Szerintem, március közepén lesz majd nagy kapkodás. A végén meg nem lesz semmi. Mármint ha egyáltalán „kilépnek” akkor is úgy fogják tenni, hogy nem változik semmi.

- (2) <https://444.hu/2018/12/21/milyen-karacsonyfat-vegyek-ha-nem-akarom-elpusztitani-a-bolygot>

(2a) Padre Axl

Én egy akkora Grinch vagyok, hogy csak a szaloncukor érdekel.

(2b) REDbob

Én a macskát szoktam feldíszíteni. Én szakadok a röhögéstől, ő meg eljátszik a rátekerített díszekkel..a csengő a farka végén meg jól jön a fogyáshoz, mert amúgy is dagi :D

(2c) Gabi999

Nemsokára indulnom kell. És még nem tudom hogy találalak meg benneteket. 18 óra.

(2d) rep.Lí Gabi999

megint nem beszéltetek meg semmit? engem is így hülyített a múltkor midegyki hiába kértem h az esti vs a reggeli topicba beszéljünk meg és nálam reklamáltakakkor írd ki h te hol leszel

(2e) Gabi999 rep.Lí

látod érdemben senki.

Ahol lessz hely. X. Hacsak, valakit fel nem ismerek. De ez valószínűtlen.

Mint a (2a)–(2e)-ből is látható, a hírportálok kommentjei esetében előfordul, hogy az adott diskurzusba beékelve új – egy vagy több megnyilatkozásból álló – diskurzus alakul ki. A második, beékelte (hozzátoldott) diskurzus megnyilatkozásai ilyenkor szemantikai szempontból semmilyen módon nem kapcsolódnak az előzőhöz. Az egyértelmű, szoros témabeli összefüggés és az összefüggés teljes hiánya között természetesen különböző fokozatok is megjelennek, az előzményekkel lazább kapcsolatot teremtő, asszociatív jellegű kommentek is gyakoriak. Az ilyen átmeneti esetekben nem mindig egyértelmű, hogy új diskurzusról van-e szó. A (2)-ben azonban egyértelműen arról van szó, hogy a résztvevők valójában csak kommunikációs felületként, sajátos eszközként használják a kommentelés technikai lehetőségét a „privát” kommunikációhoz, tehát itt ebből a szempontból közelítve határozottan állítható,

hogy egy új diskurzus indul el. Az ilyen típusú, egymás mellé kerülő diskurzusokra vonatkozóan stilisztikai szempontból lényeges megjegyezni, hogy természetesen a stílus is teljesen független az előzményektől.

A fórum fogalmának értelmezéséhez kiindulópontunk lehet a következő rövid meghatározás: „adott témakörhöz kapcsolódó csoportos levelezés az interneten” (ÉRSOK 2007: 58). A fórumoknak több típusa van, ezekről külön is kell szólni, hiszen lényeges különbségek mutatkoznak közöttük. Más-más jellegű célja, struktúrája, stílusa stb. szempontjából egy csevegő fórum (chat), egy vitafórum, egy információs fórum vagy egy hírportál-fórum. A fórumok lényegi különbségeire mutat rá SZÜTS (2012) felosztása is: „Az internetes kommunikáció számos kontextusban létrejöhethet.

A kommunikáció alapelemeinek viszonya alapján megkülönböztethetünk

- interperszonális (e-mail, chat)
- csoportos (e-mail, hírlevél, chat, **fórum**, blog, MUD)
- szervezeti (e-mail, hírlevél, chat, **fórum**, blog)
- közéleti (honlap, blog, **fórum**, online televíziózás)
- tömegkommunikációs (honlap, blog, **fórum**, online televíziózás) formákat” (kiemelés tőlem: P. J.).

Nyilvánvaló, hogy az alapelemek eltérő viszonyaiból adódóan alapvető stílusbeli különbségek vannak a fórumok itt felsorolt típusai, azaz a (prototipikusan informális) csoportos, (prototipikusan formális) szervezeti, a közéleti és a tömegkommunikációs fórumok között. HÁMORI (2012: 228) ezért is választja el a fórumszövegeket és az általa az itteninél szűkebben értelmezett kommenteket, amelyeket a fórumhoz hasonlóan önálló diskurzustípusnak tart: „Az internetes kommunikáció sokféle **diskurzus- és szövegtípust** foglal magába, pl. **fórum, komment**, e-mail, chat, blog, közösségi oldalak, amelyek mögött eltérő interakciós szerkezet, különféle résztvevői szerepek és aktivitások, eltérő kommunikációs célok állnak, ezzel összefüggésben stilisztikai szempontból is igen változatosak” (kiemelés tőlem: P. J.). A kommenteket HÁMORI (i. h.) a fórumszövegek „igen közeli” műfajának tekinti, és így jellemzi: „egy adott témához (hírhez, eseményhez) kapcsolódó véleményeknek az egymásutániságából” létrejövő fórumjellegű társalgás.

A fenti fogalomértelmezések, osztályozások alapján megkerülhetetlen annak a kérdésnek a tüzetesebb vizsgálata is, hogy tekinthető-e műfajnak, azaz szövegtípusnak, illetve az itteni szinonimikus fogalomhasználattal: diskurzustípusnak a komment. Mint a fentiekből is láthattuk, a kommentet általában műfajnak, azaz szövegtípusnak tekintik (vö. még pl. VESZELSZKI 2017: 48–51). Magam, legalábbis az általam vizsgált hírportál-kommentekre vonatkozóan úgy gondolom, hogy a komment (önmagában) nem tekinthető szövegnek, hiszen egy komment értelemszerkezete prototipikus formában és általában nem autonóm, azaz a komment csak az alapul szolgáló publicisztikával és/vagy a többi kommenttel együttesen kommunikációs egység, illetve értelmi egység. (Kivételes, igen ritka esetekben azonban, amikor

„offoló”⁶ kommentlánc és kommentbokor, sőt esetleg egy „off-komment” jelenik meg egy hírportálon, mint erre fent is utaltam, felmerülhet a szövegiség, de legalábbis a szövegszerűség.) Mindebből pedig az következik, hogy szövegtípusról nem beszélhetünk a komment kapcsán, csupán megnyilatkozás-típusról (vö. PETYKÓ 2012).

A kommentek legáltalánosabb stílusjellemzőinek összegzéséhez is jó kiindulópontot ad ÉRSOK korábban már idézett munkája: „a mediálisan írásbeli fórumok nyelvezetét spontán, kötetlen nyelvhasználat a koncepciólan szóbeli kommunikációhoz közelíti. Kezd általánossá válni a rövid, lényegre törő fogalmazásmód” (ÉRSOK 2007: 59). A további, részletező jellemzéséhez pedig jól használható PETYKÓ (2012); MISHNE, GLANCE (2006) alapján összeállított listája, amely ugyan a blogok kommentjeinek tulajdonságaira vonatkozik, de – bizonyos kiegészítésekkel, amelyekre a felsorolás után térek rá – a hírportálok prototipikus kommentjeire is érvényesek az itt felsorolt karakterjegyek:

- „Egy diskurzuson belül több is van belőlük.
- Időben és térben – az olvasás fentről lefelé haladó irányát tekintve – mindig a poszt után következnek.
- Másodlagos megnyilatkozások, amelyek nem hoznak létre új diskurzust, de társalgássá teszik azt.
- Egy diskurzuson belül mindegyikük kisebb terjedelmű, mint az a poszt, amelyre reagálnak.
- Nyelvileg kevésbé kidolgozottak. Ennek oka, hogy szövegviláguk egyszerű, kevés elemet és összefüggést tartalmaz. [...]
- Spontán írott megnyilatkozások, amelyekre nem jellemző az előzetes tervezés és az utólagos ellenőrzés.
- Vannak közöttük közvetlenül a posztra reagálók, amelyeknek címzettje értelemszerűen a posztoló.
- Emellett vannak közöttük olyanok, amelyek egy másik hozzászólásra reagálnak, vagyis közvetlen címzettjük egy másik hozzászóló. [...]
- Kommentbokrot alkotnak. Ez azt jelenti, hogy van legalább két olyan hozzászólás, amely a posztra vagy ugyanarra a kommentre reagál. Feltétele, hogy adott diskurzusban legalább két hozzászólás szerepeljen.
- Kommentláncokat alkotnak. Tehát van legalább két olyan hozzászólás, amelyek közül az első a posztra, a második pedig az első hozzászólásra reagál. Feltétele, hogy az adott diskurzusban szerepeljen legalább egy olyan hozzászólás, amely egy másik kommentre reagál.
- A kommunikáció csatornája esetükben kizárólag a nyelv: képeket és videókat nem tartalmaznak.”

Sorban haladva a fenti listához a következő kiegészítéseket tartom fontosnak hozzáfűzni az általam vizsgált hírportál-kommentek alapján:

⁶ Offolásról akkor beszélünk, ha egy internetes fórumon valaki minden előkészítés nélkül teljesen más témáról kezd el beszélni.

Ugyan általában igaz, hogy a kommentek olyan másodlagos megnyilatkozások, amelyek nem hoznak létre új diskurzust, de mint a fenti (2) példa esetében vagy az alábbi (3)-ban láthatjuk, esetenként a kommentek mégis új diskurzust indítanak, illetve alkotnak. Ilyenkor tulajdonképpen csak a kommunikáció virtuális „helyszíne” azonos, de egymástól független diskurzusok valósulnak meg. Ahhoz a helyzethez lehetne ezt hasonlítani, mint amikor egy nagyobb térben (szobában, teremben stb.) különböző csoportok teljesen különálló diskurzusokat folytatnak egymással (a beszélgetői csoportokat alkotó személyek természetesen lehetnek állandóak, de lehetséges a csoportváltás is). A (3)-ban, a Bruno Ganz svájci színész halálát hírül adó publicisztika utáni kommentek sorában új diskurzust kezdeményező bejegyzése előtt az offolást explikálja is a kommentelő.

(3) <https://444.hu/2019/02/16/meghalt-bruno-ganz>

(3a) Mumus

Off:

Szerintem világycsúcs! 2 órája nem bannoltak a vadhajtasok.hu-n, igaz csak egy 1,5 perces videót raktam fel, a Sehallselát Dömötört. Valószínű önkritikusok és egyetértettek a mondanivalójával, szóval ezek után mondjatok rosszat róluk!

(3b) chris Mumus

Meglesz az a ban, ne félj, csak most el voltak foglalva az utóbbi 4-6 órában az öngyilkos bede-videó alatti kommentelés letiltásával. Le kellett fordítaniuk a disqus-manualt, az ilyesmi vadéknál elég sokáig tart.

Hangsúlyozni kell azt is, hogy a fent sorolt jellemzők többsége tekintetében mindenképpen figyelembe kell venni a prototípuselvet, érvényes ez például a kommentek terjedelmére, kidolgozottságára, tervezettségére stb. vonatkozó megállapításokra (lásd pl. a fenti listából: „Egy diskurzuson belül mindegyikük kisebb terjedelmű, mint az a poszt, amelyre reagálnak”; „Nyelvileg kevésbé kidolgozottak”).

A „kommunikáció csatornája esetükben kizárólag a nyelv: képeket és videókat nem tartalmaznak” állítással szemben az látható, hogy a kommentek jelentős része képbeillesztést is tartalmaz, illetve a videókra mutató linkek is viszonylag gyakoriak, mint például a fent említett, Bruno Ganz halálát bejelentő hír utáni kommentek [(3c), (3d)] esetében:

(3c) ElDobo

Nekem a Nosferatu a kedvencem...

Fogadja be az ég!

(3d) Charlie A.S.F.M.L.R. Mops

(3e) ufonauta Charlie A.S.F.M.L.R. Mops

Az élet mit tud produkálni! Két órája olvastam az egyik kommentben, hogy az *Eltűnés* sorrendjében milyen jó film (a Broen kapcsán jött fel). Gyorsan megkerestem, megnéztem, tényleg baromi jó film. Megnyitom a 444-et, hogy üzenjek a kollégának, erre látom, hogy Bruno Ganz meghalt. Csodás volt, mint Papa is, a kis báránybőr kucsmájában és a fél méteres stukkerjével.

3. A STÍLUS SZOCIOKULTURÁLIS RÉTEGZETTSÉGE A VIZSGÁLT KOMMENTEK BEN

3.1. Magatartás

A magatartás stílusösszetevője a szövegalkotó érzelmi, közösségi önreprezentációját, emögötti általános habituális beállítottságát, szelfépítését profilálja (vö. TOLCSVAI NAGY 2012: 39), ezzel összefüggésben – és ez a funkció a vizsgált kommentek egy részében jól láthatóan előtérbe kerül – pedig „közvetlenül reflektálhat [...] a beszélőnek a beszédpartnerére irányuló attitűdjére” is (HÁMORI 2012: 233).

A magatartás stílusváltozója – és mint látni fogjuk, a többi stílusváltozó – szempontjából is, nagymértékű heterogenitás figyelhető meg, azaz a megnyilatkozások az adott tartomány teljes skáláját lefedik. Tehát lényegében ugyanaz a helyzet, amit másfél évtizede TOLCSVAI NAGY Gábor (2004: 199) így jellemzett: „egy napilap egy cikkéhez vagy egy témához beküldött hozzászólások a legszakszerűbb, választékos sztenderd beszédmódtól a legostobább, legrágárabb regiszterekig mindenféle válto-

zatot mutatnak.” Különösen feltűnő azonban (legalábbis az elemző nyelvi horizontjából) a laza/bizalmas és a durva (vulgáris) stílus erőteljes jelenléte (vö. PUROSZ [2016] vizsgálatában például 20% volt az általa trágárnak tartott/nevezett kommentek aránya). Érdekes arra is utalni ezzel összefüggésben, hogy ez a jelenség nem csupán az internetes nyelvhasználat általános sajátosságai alapján magyarázható, hanem – és ez, mivel hírportálok kommentjeiről van szó, különösen kiemelendő – a médianyelv utóbbi évtizedekbeli tendenciáiból is. A média nyelvhasználatában ugyanis már az ezredforduló táján világosan kirajzolódott két irány: az emelkedett és a nem emelkedett („alacsony szintű”) médianormáé, ezek erősen kötődtek (kötődnek) a közszolgálati és a kereskedelmi médiumokhoz (részletesebben lásd BALÁZS 2000). Az utóbbi jegyei nagyrészt pontosan illenek a vizsgált kommentekre is: „szlengesedés, ironizálás, túlzott szójátékok, a köznyelvi szabályok (normák) határának kitérítése, illetve megkérdőjelezése” (BALÁZS 2000: 7).

A magatartás szempontjából feltűnően durvának minősül például a következő három, közvetlenül egymás mellett álló komment:

- (4) <https://444.hu/2018/11/09/31-ezer-dollar-lopott-el-jk-rowlingtol-a-szemelyi-asszisztense>

(4a) 山羊貓

Szarnék rá, ha olyan jól menne, hogy nem tűnik fel 31k dollár hiánya.

(4b) Rudika

*Basszus, azért ennek a Rowlingnak se lehet könnyű. Ha nekem mondjuk valaki kivenne egy 50 Ft-ost a zsebemből (mert kb. ezek az arányok) - lehet, hogy soha a *büdös életben* nem jönnek rá. Mondták pedig hogy *kurvajól* élünk egy ideje - de nem nagyon hiszi el senki.*

(4c) Szigor

*Milyen egy *fillérbaszó gci* lett ez is! Nem mondom, hogy lopják meg, de *b+* 100 millió dolláros bevételek mellett képes pár ezer dollárért pereskedni.*

(Az (4) példáiban a kiemelések tőlem: P. J.)

A durva stílus, amely elsősorban a kiemelt kifejezések következtében jön létre, magyarázható ugyan a megszólalóknak a meglepetésből vagy a saját anyagi helyzetüket és a cikkben szereplő íróny vagyoni helyzetét összevető összehasonlításnak az elkeserítő eredményéből fakadó „érzelmi felindultságából”, de más, részben már fent említett okok is ennek a háttéréhez tartoznak, így főképpen a médianyelvben és az internetes nyelvhasználatban megjelenő normaváltozás. Utóbbiról HÁMORI Ágnes (2012: 235) egyenesen (és joggal) ezt írja: „az internetes kommunikáció normájában a vulgarításra vonatkozó tabuk [...] valószínűleg át is értékelődnek, s így a vulgarítás az egyes esetekben normatívvá is válhat”.

Szintén az erősebb emóciók, de nem a fenti értelemben személyes, hanem politikai jellegű érzelmek motiválhatták az (5) durva stíluselemeit, az általam kiemelt vulgáris kifejezések mellett ehhez hozzájárul a számonkérő-kérdő modalitás, az ellentmondást nem tűrő, kvázi a további diskurzust eleve elutasító kategorikus, rövid mondatforma (*Egyedül vannak 27-tel szemben. Egyébként is.*) stb.:

- (5) https://mandiner.hu/cikk/20190117_januar_utolso_heteben_szavazhatnak_az_uj_brexit_tervrol

(5a) Az igazi sztrovacsek

„arról a javaslattevérről, amelyet a brit kormány állít össze” Ezek vajon miért gondolják hogy ők diktálhatnak?

Egyedül vannak 27-tel szemben. Nehogy má' 27 ország *kinyalja a britek seggét!* *Takarodjanak az anyjukba* feltételek nélkül, ha a mostani feltételek nem jók nekik!

Egyébként is.

A kilépést feltételeit rögzítő dokumentumot mind a 27 ország állam- és kormányfője aláírta, ettől eltérni nem fognak, mert akkor a britek újra és újra újabb nekik tetsző javaslatokkal állnának elő.

A laza stílust példázzák a (6) kommentjei, részint lexikai elemeik, részint állandósult szerkezeteik, illetve mondat szerkezeteik által, ezeknek az összetevőknek a stílushasználatát az ironia (*Tök jó*, hogy a helyiek mégkevesebb [sic!] parkolóhelyet tudnak majd használni. *Szerintem jó ötlet.*) is erősíti (kiemelések tőlem: P. J.).

- (6) https://mandiner.hu/cikk/20181221_estetol_januar_2_ig_ingyenes_lesz_a_parkolas_a_fovaros_nagy_reszen

(6a) afterall33

Fogadok, hogy jövő ilyenkor majd *keményen* szedik a *lővét*.

(6c) fractalized.bitstream

A városnak nyilván a nagyobb autóforgalom segítene a legjobban. *Tök jó*, hogy a helyiek mégkevesebb parkolóhelyet tudnak majd használni. Szerintem jó ötlet. *Gratula!* [A (6) példáiban kiemelések tőlem: P. J.].

3.2. Helyzet

A hírportálok kommentjeiben is megfigyelhető a fórumoknak az az általános jellemzője, hogy a „sajátos informális érintkezési formák érvényesülését mutatják”, ezzel összefüggésben ezekben a diskurzusokban a tegezés prototipikus forma, amely, „bár önmagában nem fejez ki bizalmasságot, mégis hozzájárul a személyességet hangsúlyozó kapcsolattartási stílus kidolgozásához” (DOMONKOSI 2017: 295; vö. még HÁMORI 2012: 239). Ahogyan ez a (7)-ben és a (8)-ban is látható, a tegezés, a lexikai elemek, a mondat szerkezeti formák mellett az informális stílust eredményező vagy

növelő stíluselemek között nemegyszer a személyességet a fokozottabb emocionalitással kiegészítő emotikonok, írásjelhasználat és a kiemelő betűformák (félkövér, dőlt, nagybetű) is jelenős szerepet kapnak (vö. HÁMORI 2012: 239–240).

- (7) <https://444.hu/2019/03/23/hangolnak-az-angolok-mindjart-kezdodik-a-tobbszazezresre-vart-brexite-ellenes-orias-tuntetes-londonban>

(7a) Elijah Gregory

Amikor a nép konkrétan rá jön, hogy olyan balekek voltak, hogy az füstől :D

(7b) Spock Admirális

Mutassatok már egy jó brit nőt is!

(7c) szemérmes naccsád Spock Admirális

Keira Knightley szerintem szép :) Mondanám Emma Watsont is, de lehet benne már van egy kis francia vér is....

(7d) Spock Admirális szemérmes naccsád

Küldj magadról egy képet.. :)

(7e) Dimitru1 dimitrij (csodabogár)

Mostmár végleg a körmükre égett. Nyilvánvalóan ki KELL lépniük, csak még mindig képesek beleálmélni a kamerákba, hogy hátsztnemhittükvóna!...

A legvége a kilépés. Eljött az ideje. Remélem, te sem hiszed, hogy más vége is lehet! Mostmár nem.

- (8) <https://888.hu/article-dardai-jobbkeze-szerint-a-magyar-focistak-es-edzok-mentalitasaval-van-gond-nem-a-korulmenyekkel>

(8a) Osztogato

„A futball egyetlen európai országban sem kapott akkora esélyt, mint Magyarországon a taopénzek révén. **Ám biztos, hogy mindig arra költötték, amire kellett volna?**” ez a sor valahogy kimaradt..... (kiemelés a kommentírótól)

(8b) Nark Osztogato

Tudod milyen drágák a 2rule mezek????

(8c) Osztogato Nark

Azt nem tudom, errefelé az Adidas Nike és a Puma a menő... 2rule, turul, hát2rul megmaradhat a 2SKÓ-nak!☺☐

3.3. Érték

A megformáltságnak ez az aspektusa a közös figyelem tárgyának értékvonatkozásait jelöli ki a beszélő számára, vagyis az érték tényezője a beszélő által szándékoltnak

vagy szándék nélkül, spontán módon végrehajtott, illetve a hallgató által felismert nyelvi megformáltságbeli értéktulajdonítást reprezentálja (TOLCSVAI NAGY 2012: 45; vö. HÁMORI 2012: 240).

A hírportálok kommentjeiben, összefüggésben a fent bemutatott durva, vulgáris és informális stílusjelleggel, illetve gyakran az irónia alakzatában megjelenve a leginkább feltűnő idetartozó kategória az értékmegvonó. A (9a) például a 'nem érted' jelentést konceptualizálva egy tréfás-gúnyos, ironikus frazémával kifejezve hozza létre az értékmegvonó minőséget, emellett azonban implicit módon és az interpretációba sem feltétlenül beépülve, a *disznó* szó metaforikus, értékmegvonó értelme is bevonódhat a megnyilatkozás értékszerkezetébe. A (9b) *betűhalom* kifejezése a kommentelt publicisztika értékelése a stílus által, a lexéma értékmegvonó jellege például az e szempontból közömbös *cikk*-kel mint háttérrel összevetve alakul ki az interpretációban:

(9) <https://888.hu/article-szegeny-nok-ujevi-sohajtozas#comment-4265921458>

(9a) Sylvester Stallion Kri

Magas ez neked, mint disznónak a farzseb.

(9b) Örök Gábor

És ezért a betűhalomért még fizetnek is. Ráadásul közpénzből. pfffff

A kommentelt cikkben szereplő személyre és cselekedetére (drogcsempészet) írányuló értékelés az ironikus reprezentációban explikálódik a (10a)-ban:

(10) <https://444.hu/2019/01/16/kanada-kegyelmet-kert-a-kinaban-drogcsempeszetert-halalra-itelt-allampolgaranak>

(10a) Böszme®

teljesen rendben van drogot csempeszeni, foleg Kinaban. zsenialis. legkozelebb Szaud-Arabiában kellene megpróbálnia legkozelebb...

3.4. Idő

Az idő tényezője a stílustulajdonításban természetéből adódóan különösen szorosan kötődik a szövegértelmező (jelen esetben az elemző) életkorából adódó nyelvi horizonthoz. Egy „átlagos”-nak nevezhető középkorú felnőtt anyanyelvi beszélő közvetlen nyelvtörténeti tapasztalata két nemzedékre terjedhet ki időben visszafelé, e tapasztalat alapján saját, közömbösnek tartott nyelvi megformálásmódját kiindulópontnak tartva kategorizál régiesként vagy újszerűként egy nyelvi elemet vagy szöveget (vö. TOLCSVAI NAGY 1996: 148; TOLCSVAI NAGY 2012: 45).

A vizsgált kommentek nagyobb része az idő stílusváltozója szempontjából a közömbös tartományba sorolható, ám a kommunikációs forma, az internet „modern” nyelvi normája, esetenként a téma vagy a kommentelők életkora miatt is az újszerűség dominál (vö. HÁMORI 2012: 243–244). Speciális és különösen gyakori formája

az újszerűségnek a nyelvi játék. A (11a)–(11c) és a (12a)–(12b) általam (dőlttel) kiemelt elemeiben az újszerűség különböző típusainak megvalósulását láthatjuk:

- (11) <https://444.hu/2019/01/25/az-amerikai-hazafi-aki-kinanak-kemkedett-de-lebukott-mert-kifogott-rajta-egy-okostelefon>

(11a) Biggieboy

Na én itt pár dolgot azért nem értek.. Tehát valaki a kormánynak dolgozik de a LinkedIn-en szépen kitöltve minden mezőt *meg is OSZTJA?? Na ne bassz???* Eleve semmilyen *netes felületre* semmilyen személyes adatot nem tennék fel (most se teszek, pedig nem kémkedek senkinek..) *Agyam eldobom bmeg..*

A másik, hogy *mit fosott* az üzenetek miatt? Ha kettős ügynököt játszom akkor evidens, hogy olyasmiket írok, hogy hihető legyen. Azt mégse írhatta, hogy helló kettős ügynökösködni akarok, de mondatok ám el mindent.. Így hogy *elbénázta* persze, hogy *bukó..*

(11b) Spock Admirális

Az orosz krémekről meg semmi hír...

(11c) drgenya Spock Admirális

orosz rémtorta?

- (12) <https://444.hu/2019/03/23/a-huawei-alapitojanak-lanyanal-egy-macbookot-egy-iphone-t-es-egy-ipadet-is-talaltak-mikor-letartoztattak>

(12a) Patrick Bateman The Winter Soldier

A Microsoft egyszer *valami irdatlan pénzt beletolt*, hogy egy USA tévéshowban mindenki Surface tabletet használjon. Egy adás után leálltak vele, mert mindenki iPadnak hívta a *cuccokat*.

(12b) Raul Meggye leves Patrick Bateman

A Cleenex zsebkendőmárka ezt a csatát teljesen el is vesztette, ahogy a Jeep is (mondjuk azt nálunk is hallom sokszor), de az ipod/ipad is nagyon *beragadt nekik*, nem tudom miért van ez.

3.5. Hagyományozott nyelvváltozatok

A hagyományozott és/vagy intézményes nyelvváltozatoknak a vizsgált korpuszban való megjelenését egyfelől a posztként megjelenő publicisztika témája befolyásolja erőteljesen, másfelől pedig az internetes nyelvhasználatnak a szlenges, városi népnyelvi nyelvváltozatot sajátos normájába beépítő általános tendenciája. Például a (13a) és a (13b) esetében az előbbi, azaz a közgazdasági téma a meghatározó, míg a (14a)-ban a szlenges-városi népnyelvi megoldásokat láthatjuk (kiemelések tőlem: P. J.):

- (13) <https://444.hu/2019/02/06/hirtelen-az-egesz-vilag-a-nemet-gazdasag-allapotan-aggodik>

(13a) periferia Marvin

A közgazdászok nem *végtelen növekedést* akarnak, ezt rosszul tudod. A lényeg, hogy a *gazdasági rendszerek nem optimálisan működnek*, azaz az *erőforrásokat pazarlóan használjuk fel és ki*. Ezért lehetne növekedni mindig.

(13b) Margaret Wanker Bundy Marvin

Eddig egész jól bevált. Amúgy a közgazdászok nem *végtelen növekedést* képzelnek el, hanem a *technológiai fejlődésnek megfelelő mértékűt*. És az még egyelőre nem állt meg és egy jó ideig nem is fog.

- (14) <https://444.hu/2019/03/21/7-orat-voltak-maganzarkaban-mert-kamudrogokra-figyelmeztettek-a-bulinegyedben>

(14a) marci hevesen

Kicsit *konteós* ugyan, ami tőlem merőben idegen, de tényleg logikus volna, ha a rendőrök, vagy ők a „*dealerekkel*” együtt *agyalták* volna *ki* ezt a dolgot, hiszen mivel a *kamu dealerek* legalábbis kábítószert nem árulnak, a rendőrség nem illetékes. Csalást követnek el, de azt meg senki sem fogja jelenteni, ráadásul 50e Ft. alatt csak szabálysértésnek minősül. Ebbe a két *srác durván beza- vart*, most aztán van média-figyelem is, úgyhogy *kaptak* egy kis magánzárkát (plusz feljelentést) a *pofájukba*, csak hogy tudják, hol a helyük.

(14b) szemérmetes naccsád

valaki(k)nek *jól tejel* a *bulinegyedes diler* osztag...

(14c) Gontar

Tehát a *zsernyákokat megvették kilóra a dilerek*. Mondjuk nem meglepő...

ÖSSZEGZÉS

Az összegző gondolatok, következtetések megfogalmazása előtt szükséges leszögezni, hogy a fentiekben csak jellemző tendenciákat mutattam be, hiszen a szociokulturális rétegzettség szempontjából, mint ahogyan erre utaltam is az elemzésekben, nagymértékű összetettség mutatkozik meg a hírportálok kommentjeiben. Az egyes stílusminőségek változatainak feltárásához, a pontosabb arányok megállapításához további, széles körű kutatásokra van szükség.

A vizsgált kommentek és az elemzések alapján két következtetés azonban mindenképp megalapozottnak tűnik.

Először is az, hogy a nyelvhasználatnak ezen a sajátos színterén is megfigyelhető a stílusváltozatoknak egy olyan sokszínűsége, amely a korábbi nyelvhasználatban nem volt tapasztalható, legalábbis a szélesebb nyilvánosságnak szánt kommunikációban. Ezen a részterületen is az a folyamat figyelhető meg tehát, amelyet TOLCSVAI

NAGY Gábor (2017: 166) így jellemez: „Minden regiszter, hagyományos stílus [...] nyilvánosságot kapott, illetve kaphat. A stíluskálán a bulvár egyszerű, bizalmaskodó és nemegyszer durva tartományától az emelkedett és ünnepélyes regiszterekig minden felszínre került. A korábban központilag is stigmatizált rurális és urbánus nyelvváltozatok fokozatosan visszaszerezték legalább részben funkcionális értéküket, az alacsonyabb presztízűek elfogadottsága nőtt, minden nyelvváltozat megszólalhatott a nyilvánosság előtt, kivált az internet megsokszorozódott és tagolt nyilvánossága számára.”

Másodszor pedig az, hogy – különböző, itt csak részben érintett általános szociokulturális és az internet sajátos normájához köthető okokból, illetve a kommentelők személyes motivációitól függően – a változók leginkább szembevető elrendeződése egy olyan stílustípust hoz létre, amelyben a bizalmas (nem ritkán durva), az informális, a közömbös vagy értékmegvonó és a városi népnyelvi, szlenges elemek dominálnak. Bár azt az állítást még nem kockáztatnám meg, hogy ez a stílustípus prototipikus a hírportál-kommentek megvalósulásában, úgy vélem, legalábbis mindenképpen az egyik meghatározó és ilyen értelemben az adott nyelvhasználati szintéren mintaként („normaként”) funkcionáló típusnak tarthatjuk.

IRODALOM

- [1] Balázs Géza (2000). A média nyelvi normája. *Magyar Nyelvőr* 124. évf., 1. sz., pp. 5–24.
- [2] Bartha Csilla, Hámori Ágnes (2010). Stílus a szociolingvisztikában, stílus a diskurzusban: Nyelvi variabilitás és társas jelentések konstruálása a szociolingvisztika „harmadik hullámában”. *Magyar Nyelvőr* 134. évf., 3. sz., pp. 298–321.
- [3] Bódi Zoltán (2004). *A világháló nyelve. Internetezőők és internetes nyelvhasználat a magyar társadalomban*. Budapest: Gondolat Könyvkiadó.
- [4] Crystal, David (2001). *Language and the Internet*. Cambridge: Cambridge University Press.
- [5] Domonkosi Ágnes (2012). Önstilizáció, stílusstratégia, átértékelődő stílusminták. Egy személyes blog főbb stilisztikai sajátosságai. In Tátrai Szilárd, Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.): *A stílus szociokulturális tényezői. Kognitív stilisztikai tanulmányok*. Budapest: ELTE. pp. 191–221.
- [6] Domonkosi Ágnes (2017). A nyelvi kapcsolattartás alapformái. Megszólítások és köszönések. In Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.): *A magyar nyelv jelene és jövője*. Budapest: Gondolat Kiadó. pp. 279–298.
- [7] Dürscheid, Christa (2004). Netzsprache. Ein neuer Mythos. In Beißwenger, Michael, Hoffmann Ludger, Storrer, Angelika (Hrsg.): *Internetbasierte Kommunikation*. Duisburg: Red. OBST (Osnabrücker Beiträge zur Sprachtheorie). pp. 141–157.

-
- [8] Érsok Nikoletta Ágnes (2007). *Az internetes kommunikáció műfajai (különös tekintettel az interaktív magánéleti műfajokra)*. PhD-értekezés, Budapest: ELTE.
- [9] Geeraerts, Dirk (ed.) (2006). *Cognitive Linguistics: Basic Readings*. Berlin, New York: Mouton de Gruyter.
- [10] Hámori Ágnes (2012). „Tudunk mi normális hangnemben is társalogni” – Stílus, személyesség és egyezkedés az internetes fórumokban folyó társalgásban. In Tátrai Szilárd, Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.): *A stílus szociokulturális tényezői. Kognitív stilisztikai tanulmányok*. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem, pp. 223–262.
- [11] Kocsány Piroska (2008). Szükség van-e új szövegfogalomra? Egy pályázati kiírás tanulságai. In Tátrai Szilárd, Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.): *Szöveg, szövegtípus, nyelvtan*. Budapest: Tinta Könyvkiadó, pp. 27–36.
- [12] Laczkó Krisztina (2008). Deixis a virtuális térben. In Tátrai Szilárd, Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.): *Szöveg, szövegtípus, nyelvtan*. Budapest: Tinta Könyvkiadó, pp. 212–220.
- [13] Langacker, Ronald W. (2008). *Cognitive grammar. A basic introduction*. Oxford: University Press.
- [14] Petykó Márton (2012). A blog műfaji jellemzőinek korpuszalapú vizsgálata. *Magyar Nyelvőr* 137. évf., 3. sz., pp. 45–72.
- [15] Petykó Márton (2013). Az internetes troll mint identitás kialakítása politikai blogok diskurzusaiban. *Magyar Nyelvőr* pp. 274–313.
- [16] Purosz Leonidasz (2016). A topcomment sajátosságai a 444.hu-n. *e-nyelvmagazin.hu*. A letöltés ideje: 2019. 01. 03.
- [17] Storrer, Angelika (2009). Rhetorisch-stilistische Eigenschaften der Sprache des Internets. In Fix, Ulla, Gardt, Andreas, Knape, Joachim (Hrsg.): *Rhetorik und Stilistik/Rhetorics and Stilistics*. Band 2. Berlin–New York: de Gruyter. pp. 2211–2226.
- [18] Szűts Zoltán (2012). Az internetes kommunikáció története és elmélete. *Médiakutató*. Forrás: https://mediakutato.hu/cikk/2012_01_tavas/01_internetes_kommunikacio_tortenete/. A letöltés ideje: 2019. 02. 01.
- [19] Tátrai Szilárd (2011). *Bevezetés a pragmatikába. Funkcionális kognitív megközelítés*. Budapest: Tinta Kiadó.
- [20] Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.) (2006). *Szöveg és típus. Szövegtipológiai tanulmányok*. Budapest: Tinta Kiadó.
- [21] Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.) (2017). *Nyelvtan*. Budapest: Osiris Kiadó.

-
- [22] Tolcsvai Nagy Gábor (2006). A szövegtipológia megalapozása kognitív nyelvészeti keretben. In Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.): *Szöveg és típus. Szövegtipológiai tanulmányok*. Budapest: Tinta Könyvkiadó, pp. 64–90.
- [23] Tolcsvai Nagy Gábor (2013). *Bevezetés a kognitív nyelvészetbe*. Budapest: Osiris Kiadó.
- [24] Tolcsvai Nagy Gábor (2017). A magyarországi helyzet. In Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.) *A magyar nyelv jelene és jövője*. Budapest: Gondolat Kiadó, pp. 164–178.
- [25] Veszelszki Ágnes (2016). A netnyelvészet terminológiai és kronológiai áttekintése. In Balázs Géza (szerk.): *Jelentés a magyar nyelvről, 2010–2015*. Budapest: IKU, Inter Nonprofit Kft, pp. 56–73.
- [26] Veszelszki Ágnes (2017). *Netnyelvészet: Bevezetés az internet nyelvhasználatába*. Budapest: L'Harmattan.